

(інтересів, мотивів, уподобань) та умов її розвитку (матеріальної забезпеченості, стилю виховання, урбанізованості). Психолог, реалізуючи принцип довіри, має враховувати те, що його роз'яснення мають бути короткими та однозначними, а також стосуватися тільки тих питань, які цікавлять вихованців у ситуації «тут і тепер».

Особливо важливим є принцип сексуально нейтральної статевої просвіти в період активного розвитку лібідо. Дискусії з підлітками не мають бути сексуально збуджуючими. Якщо такі випадки мають місце в практиці психолога, то сексуальний потяг зростаючої особистості важливо утримувати в стані мінімального напруження, поки не будуть вироблені відносно стійкі здібності для керування своїми потягами та сексуальною поведінкою. Поряд з цим не варто забувати психологу про емоційно-почуттєвий компонент у процесі сексуального виховання особистості періоду дорослішання [2].

Отже, виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, супровід становлення сексуальної самосвідомості особистості підліткового віку ефективно можна здійснювати на сонові трикомпонентної структури означеного психологічного утворення, методологічних засадах когнітивно-біхевіорального підходу, а саме п'ятикроковій моделі прийняття рішення А.Айві.

Література

1. Айви А.Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство / А.Е. Айви, М.Б. Айви, Л. Саймэн-Даунинг.-М.: Психотерапевтический колледж, 2000. – 487 с.
2. Говорун Т.В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. посіб / Т.В. Говорун, О.М. Кікінежді. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
3. Еникеева Д. Д. Сексуальность детей и подростков / Диля Дэрдовна Еникеевна. - М. : ЭКСМО, 2003 (ОАО Можайский полигр. комб.). - 412 с.
4. Иоффе Е.В. Социально-психологические факторы формирования сексуального сценария личности: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Елена Викторовна Иоффе; РГПУ им. А.И.Герцена. –СПб., 2005. – 195 с.
5. Келли Г. Основы современной сексологии / Г.Келли. – СПб.: Питер, 2000. – 896 с.
6. Кле Мишель Психология подростка: (Психосексуальное развития) / Мишель Кле: пер. с фр. – М.: Педагогика, 1991. – [Пер. изд.: Бельгия, 1986]. – 176 с.
7. Понтон Линн. Сексуальная жизнь подростков : Открытие тайного мира взрослеющих мальчиков и девочек / Линн Понтон; [Пер. с англ. Э. Касимова]. - М. : Изд-во Ин-та Психотерапии, 2001. - 269; [1] с.

Відомості про автора:

Кашпур Юрій Михайлович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології Інституту соціології, психології та соціальних комунікацій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 15.04.2015

УДК 159.9.072.5

© Т. О. Мотрук, 2015 р.

Т. О. Мотрук (м. Суми)

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ ОСОБИСТІСНИХ КОНСТРУКТІВ У ДОСЛІДЖЕННІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ЮНАЦТВА

У статті наводиться загальне уявлення про систему особистісних конструктів Дж. Келлі, їх специфічні властивості. Обґрунтовується доцільність застосування методу в дослідженні емоційних станів. Визначаються можливості оцінювання результатів дослідження як

при первинному огляді, так і за допомогою статистичних програм. Як елементи в нашому дослідженні виступають емоційні стани (18 позицій). До конструктів ми віднесли соціально схвалювані і рекомендовані фактори, і фактори, які сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності. Отримані позитивні результати доводять ефективність застосування методики репертуарних решіток в діагностиці емоційних станів ігрозалежних юнаків.

Ключові слова: особистісні конструкти, репертуарна решітка, ігрозалежних юнака, емоційні стани, імплікація.

В статье приводится общее представление о системе личностных конструктов Дж. Келли, их специфических свойствах. Обосновывается целесообразность применения метода в исследовании эмоциональных состояний. Определяются возможности оценивания результатов исследования, как при первичном осмотре, так и с помощью статистических программ. В качестве элементов в нашем исследовании выступают эмоциональные состояния (18 позиций). К конструктам мы отнесли социально одобряемые и рекомендуемые факторы, и факторы, которые способствуют возникновению игровой или компьютерной зависимости. Полученные положительные результаты доказывают эффективность применения методики репертуарных решеток в диагностике эмоциональных состояний игрозависимых юношей.

Ключевые слова: личностные конструкты, репертуарная решетка, игрозависимые юноши, эмоциональные состояния, импликация.

This article provides an overview on the system of J. Kellys personal constructs and their specific properties. The author substantiates the feasibility of the method in the investigation of the emotional states. There is also the identification of the opportunities to evaluate the research results at the initial examination and with the usage of statistical programs either. Emotional states (18 options) are used as elements in our study. We took socially acceptable and recommended factors and factors, which contribute to the occurrence of game or computer addiction, and include it into the constructs. The positive results prove the effectiveness of the technique in the diagnosis of repertory grids of the emotional states of young boys gamblers.

Keywords: personal constructs, repertory grid, young gamblers, emotional states, implication.

Постановка проблеми. Початок будь-якої дослідницької діяльності пов'язаний з пошуком діагностичного інструментарію для проведення даної роботи. Науковці прагнуть використовувати методи, що дозволяють досліджувати особистість як унікальну цілісність та бути достатньо ефективними та гнучкими під час проведення експерименту. Таким універсальним методом є запропонований Келлі метод конструктів, що базується на фундаментальній теорії особистісних конструктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливість наукового підходу у стосунках зі світом полягає у прагненні передбачати, розуміти, змінювати події, тобто зменшувати невизначеність. Але не тільки вчені мають такі цілі та зацікавлені у передбаченні майбутнього і побудові планів, заснованих на очікуваних результатах. Бажання будь-якої людини зменшити невизначеність, висувати припущення, що до подій, які відбуваються, прагнення пристосуватись до об'єктивної дійсності є абсолютно природнім.

Теорію конструктів вважають однією з когнітивних теорій особистості, що пояснює, яким чином особистість інтерпретує свій досвід, передбачає, або, в термінології Келлі – конструює майбутні події та управляє ними. Але, на думку Р. Фрейджерера Р. та Д. Фейдимена, цю теорію варто розглядати як таку, що є гуманістичною за своєю природою, оскільки одне з центральних її положень - це здатність людини до постійного створення себе заново [1]. На думку багатьох вчених,

зокрема, Н.І.Пов'якель, застосування теорії особистісних конструктів є ефективним у розумінні емоційних станів особистості [2].

Мета роботи: обґрунтування доцільності використання теорії особистісних конструктів у дослідженні емоційної сфери юнацтва.

Виклад основного матеріалу. Понятійні системи, або моделі Дж.Келлі визначив як особистісні конструкти. Це ідея або думка, яку людина використовує, щоб інтерпретувати свій досвід. Система особистісних конструктів формується в процесі діяльності, коли особистість виступає як активний суб'єкт діяльності. Теорію особистісних конструктів Дж.Келлі, а саме репертуарний тест ситуаційних можливостей, що згадується у роботі Ф. Франсели, Д. Баністера як «Решітка залежності» [3] у нашій роботі було використано для дослідження особливостей прояву емоційних станів ігрозалежних юнаків.

Під час роботи ми виходили з того, що конструктам особистості притаманний ряд специфічних властивостей. Серед них такі: складна ієрархія та велика кількість підсистем; конструкт не засвоюється ззовні, а завжди будується самою людиною; він завжди індивідуально визначений; конструкти можуть бути як частиною системи так і абсолютно незалежними, підпорядковуваними і підлеглими.

Р. Фрейджер Р. та Д. Фейдимен виокремлюють групу транзиціональних конструктів, що являють групу конструктів, специфічно спрямованих на контроль змін, що відбуваються. Предмет їх уваги – те, що викликає інтенсивні переживання. Ці переживання подібні тим, які люди відчують, коли живуть найбільш повноцінним життям або коли в їхньому житті відбуваються істотні зміни [3]. Людські емоції розглядаються при цьому як особливі перехідні стани системи особистісних конструктів. В нашій роботі ми досліджували саме зв'язок між специфічними емоційними станами та початком комп'ютерних та азартних ігор, здатність та уміння знаходити яскраві емоційні стани поза ситуацією гри юнаками з наявністю ігрозалежності.

Аналіз результатів дослідження. Під час дослідження ми виходили з наступного: 1) емоційні стани є чинниками формування ігрозалежності та виступають системоутворюючим фактором, що взаємопоеднує особистісні, поведінкові і соціальні прояви ігрозалежних юнаків; 2) початок формування адиктивного процесу завжди відбувається на емоційному рівні [4]. Для статистичної обробки результатів дослідження репертуарних решіток було використано програму SPSS Statistics 17.0.

У якості елементів в нашому дослідженні виступають емоційні стани (18 позицій): самотність; стрес; сором; нудьга; страх; тривога; смуток; почуття провини; зніяковіння; безпорадність; неспокій; дратівливість; відчай; інтерес; радість; емоціональний комфорт; збудження, ейфоричний стан.

Основним поняттям в теорії Дж. Келлі є поняття конструкта. Конструкт – це особливий суб'єктивний засіб, який утворений (сконструйований) самою людиною, провірений (валідизований) на практиці, той, що допомагає їй сприймати і розуміти (конструювати) оточуючу дійсність, прогнозувати та оцінювати події [3, с. 16]. Конструкти – це не вербальні ярлики, а реальні способи диференціації елементів. За висловом Дж. Келлі, вербальний «ярлик» – це просто «крюк», яким ми «заціплюємо» реальні конструкти. Тобто, задати можна лише вербальні назви, до яких досліджувані прив'яжуть свої власні конструкти [3, с. 176]. Якщо задані вербальні найменування зрозумілі суб'єкту дослідження і є значущими для нього, пишуть Ф. Франсела та Д. Баністер, то немає різниці в тому, як досліджуваний використовує задані чи виявлені конструкти. Якщо задані вербальні ярлики не мають для людини достатньої значущості, то «ми скоро виявимо різницю в тім, як досліджуваний використовує задані та виявлені конструкти» [3, с. 177].

До конструктів ми віднесли соціально схвалювані та рекомендовані чинники, та чинники, які сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності.

До конструктів ми віднесли соціально схвалювані та рекомендовані чинники, та чинники, які сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності.

Для того щоб задати конструкти «Решітки 1» (P1), нами було проведене анонімне опитування серед студентів 1 курсу, які відповідали на такі питання: «Де, з ким, як, на Вашу думку, можна проводити вільний від навчання час». Серед відповідей ми обрали 10 варіантів, які позначили як соціально схвалювані (рекомендовані). До них ввійшли наступні відповіді: з членами родини, друзями, значущими іншими (вчителем, тренером, психологом, лікарем); наодинці з собою; займаючись спортом, фізкультурою; відвідуючи кінотеатри, концерти; за читанням книг; у подорожах; захопленнях. Ми припускаємо, що найбільш часто використовувані конструкти в групі є значущими і для індивіда. Однак, оскільки ці конструкти відібрані із загального набору виявлених конструктів, то вони, в прямому сенсі, не є ані «заданими», ані «виявленими» [3, с. 54-55].

Перелік комп'ютерних та азартних ігор, інтернет-контакти (10 позицій). «Решітка 2» (P2) містить конструкти, які мають безпосереднє відношення до дослідження, а саме: блок чинників, які сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності. Частина конструктів, яка стосується комп'ютерної залежності задана відповідно до класифікації О. Г. Шмельова. Це рольові комп'ютерні ігри: ігри з виглядом «з очей» «свого» комп'ютерного героя; ігри з видом ззовні на «свого» комп'ютерного героя; нерольові комп'ютерні ігри: аркади; головоломки; ігри на швидкість реакції; традиційно азартні ігри – комп'ютерні варіанти грального репертуару казино.

Окремими конструктами винесено варіант казино та інтернет- спілкування. Один з респондентів наполягав саме на необхідності включення останнього конструкта, оскільки, на його думку, частим варіантом є саме поєднання інтернет-спілкування та on-line ігор. Таким чином, ми отримали конструкти (10 позицій), відкриті для доповнення та привнесення учасниками опитування власних варіантів, що безперечно, є показником суб'єктивної орієнтованості цієї методики.

«Решітка 1» демонструє зв'язок між конкретними емоційними станами та людьми і ситуаціями, які з ними пов'язані. Аналіз отриманих результатів цієї решітки визначає як напруження, яке виникає в контактах із оточенням, так і ресурсні можливості суб'єкту опитування для подолання цієї напруги.

На думку Ц. П. Короленка, суть адиктивної поведінки полягає в тому, що, прагнучи піти від реальності, люди намагаються штучним шляхом змінити свій психічний стан, що дає їм ілюзію безпеки, відновлення рівноваги [4]. Тому «Решітка 2» (P2) виявляє розуміння суб'єктом опитування взаємозв'язку між власними психічними станами та бажанням уникнути проблем за допомогою азартних ігор або у вигаданому світі.

Фактично, ми наводимо результати за двома решітками, які створені конструктами решіток P1 та P2, відповідно соціально схвалюваними та рекомендованими чинниками та чинниками, які сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності.

Робота з респондентами з використанням техніки репертуарних решіток може відбуватись як при індивідуальній роботі, так і під час роботи з групою. В інструкції до цієї методики пропонується помітити галочками в горизонтальних рядках опитувальника з ким, де і коли переживалися вказані нижче емоційні стани. Якщо варіантів декілька, то їх також бажано відмітити галочкою.

Зазначаємо, що техніка репертуарних решіток не вкладається в традиційні психометричні канони. Це, по суті, новий методичний прийомом, як вважає В.І.Похилько, особливий індивідуально орієнтований підхід до суб'єктивного шкалювання, багато в чому більш загальний, ніж існували до нього [5].

Особливо слід підкреслити надійність та валідність техніки репертуарних решіток. Надійність, по Дж. Келлі, – це нечутливість тесту до змін. Традиційні уявлення про надійність тестів в руслі техніки репертуарних решіток були переглянуті: відтворюваність і консистентність результатів стали розглядатися як характеристики не інструмента, а людини, що заповнює решітку [3]. Говорячи про надійність техніки репертуарних решіток, Ф. Франсела та Д. Баністер нагадують, що за терміном «надійність» ховається велика проблемна область, пов'язана з дослідженням способів, за допомогою яких люди зберігають свою незмінність або змінюють свої підсистеми

конструктів: «Ми аналізуємо решітку не для того, щоб виявити результати, які повторюються, а для того, щоб, виявивши зміни, зрозуміти, що вони значать». Цінність решітки, на думку авторів, має визначатись «не її високою чи низькою надійністю, а можливістю за її допомогою досліджувати і уточнювати ці проблеми» [3, с. 145].

Вибори респондентів в репертуарних решітках ми надалі будемо називати імплікаціями, так як позначки в решітках – це логічна зв'язка, яка відповідає граматичній конструкції «якщо..., то... ». За її допомогою з двох простих висловлювань (елемента та конструкта) утворюється складне висловлювання. Наявність та відсутність імплікацій в репертуарних решітках має певний інформаційний зміст. Пропуски можуть означати те, що досліджуваний конструкт не пов'язується в респондента із заданим елементом: конструкти, спрямовані на виявлення, або, що запропоновані конструкти не релевантні запропонованій характеристиці – відсутність відповідності і ступеня практичної застосовності результату. Наприклад, у юнака не було проблем з правоохоронними органами, і він не пов'язує запропонований елемент з жодним з конструктів.

Техніка репертуарних решіток у роботі з ігрозалежними може бути як засобом діагностики проблеми залежності, наприклад, коли опитуваний пов'язує ситуаційні проблеми та початок гри, так і засобом самоаналізу, наочним та легким у виконанні. В процесі роботи з решітками Р1 та Р2 виявляються зв'язки між проблемами, емоційними станами, та початком гри, які, можливо, не повністю усвідомлювались суб'єктами опитування. Це розуміння стає одним із перших кроків на шляху психокорекційної роботи з проблемою ігрової або комп'ютерної залежності.

Важливими діагностичними показниками які можна дослідити за допомогою даного метода є показники індивідуальної активності респондента. До них ми відносимо: 1) середню кількість імплікацій в решітці – відношення суми загальної кількості імплікацій у решітці до кількості респондентів, яким належать ці відповіді; 2) показники насиченості (пН) – процентне відношення здійснених імплікацій (середня кількість імплікацій) до загальної кількості можливих імплікацій у решітці; 3) індекс різниці активності (інРА), який демонструє різницю в активності респондентів при заповненні запропонованих наборів репертуарних решіток – це відсоток від суми середніх, показує процент імплікацій в решітках з однаковими елементами, фактично порівнюючи дві підсистеми конструктів [6].

При проведенні діагностичного обстеження варіант репертуарних решіток Дж. Келлі «Репертуарний тест ситуаційних можливостей» ми використовували одночасно з опитувальником «Анти-гемблінг» та «Опитувальником для визначення залежності від комп'ютерних ігор» [7]. За результатами обстеження ми виокремили дві групи, які назвали група юнаків з відсутністю ігрозалежної поведінки (I група) та проблемна (II група), до якої ввійшли юнаки з наявністю ознак ігрової залежності. Це обстеження дозволило виявити, що серед опитаних респондентів, це 524 юнака, 134 особи (25,6 %) можуть бути віднесені до II групи. Зазначаємо, що юнаки, які мали п'ять та більше позитивних стверджувальних за згаданими опитувальниками, в репертуарних решітках, де конструктами виступає перелік комп'ютерних та азартних ігор, мали сім та більше імплікацій. Тобто, сама репертуарна решітка може слугувати діагностичним інструментарієм ігрозалежності [6].

Аналіз результатів, отриманих за допомогою репертуарних решіток, ми проводили в декілька кроків. Першим кроком стало вивчення решіток «неозброєним оком», як рекомендував Дж. Келлі, з метою з'ясувати, що безпосередньо нам повідомляє респондент. Цілком очевидно, що опрацьовані та усереднені результати містять систему конструктів, яку на них накладає додатково сам дослідник, обираючи те, що вважає важливим. Ф. Франсела та Д. Баністер нагадують, що часто те, що ми вважаємо конструктами, які повторюються, для досліджуваного має різний зміст. Так, декілька юнаків додали свій варіант – «гуртожиток» до соціально рекомендованих конструктів. Вони пояснили, що соціальне життя на території гуртожитку це більше ніж запропонований нами конструкт «друг або кохана людина».

На думку І. С. Кона, юнацькі емоції, як і інтелект, не можна вимірювати без урахування того, наскільки важливим є конкретний стимул або ситуація для цього випробуваного. Саме тому, в

решітках P1 та P2, ми пропонуємо співвіднести емоційний стан (елемент) та стимул – ситуацію (конструкт). Елементи решітки P1 та P2 представляють собою перелік емоційних станів. Респонденти мали їх пригадати та співставити в межах власного досвіду з варіантами запропонованих ситуацій.

При аналізі решітки P1 ми відмічаємо, що найчастіше серед інших зустрічається елемент «цікавість», з невеликою різницею в кількості відповідей далі йдуть «радість» та «самотність». Такий розподіл уваги саме до цих емоційних станів притаманний юнакам обох груп, бо він характеризує вікові особливості наших респондентів. Серед емоційних станів, які супроводжують початок комп'ютерної або азартної гри (решітка P2), наші респонденти переважно більшістю вказали нудьгу та самотність. На третьому місці знаходиться елемент «цікавість». Показово, що такі елементи як «радість», «емоційний комфорт» частіше згадується респондентами обох груп в парах із соціально рекомендованими конструктами (решітка P1). Усвідомлення цього факту юнаками з наявністю ігрозалежності є одним з ресурсних компонентів для психокорекційної роботи.

Кількісний аналіз запропонованих конструктів свідчить, що зазначені емоційні стани респонденти обох груп налаштовані проживати переважно поруч з друзями, коханою людиною, родиною, або «бути наодинці з собою». Далі респонденти I групи (відсутня ігрозалежність) послідовно згадують «заняття спортом», «кінотеатри», «захоплення», «подорожі», «читання книг», «удосконалення в професійній сфері», «значущих інших». У II групі продовження розподілу зазначених конструктів має наступний вигляд: «захоплення», «подорожі», «кінотеатри», «читання книг», «професійне удосконалення».

Під час проведення діагностики практично на всіх базах опитування ми зіткнулись з тим, що частина респондентів не розуміє відмінностей у вказаних емоційних станах, таких як, наприклад, смуток, печаль, неспокій, тривога, страх. Ми пояснюємо це невмінням та відсутністю готовності визначати та описувати власні емоційні стани та певним дефіцитом емоційних реакцій. При індивідуальному спілкуванні в цих юнаків нами була відмічена складність вербалізації як власних емоційних станів так і емоційних станів інших людей.

В роботі з репертуарними решітками діагностичним є також значення показників індивідуальної активності респондентів. Аналіз отриманих результатів свідчить про більшу кількість імплікацій та, відповідно, зацікавленість у роботі з репертуарними решітками юнаків II групи (наявна ігрозалежність) порівняно з I групою (відсутня ігрозалежність). Вміння усвідомлювати та відстежувати власні емоційні стани ми розглядаємо як важливий елемент, характерний для нормального розвитку емоційної сфери представників юнацького віку та важливий ресурс для подальшої психокорекційної роботи.

За абсолютними та відносними (відсотковими) показниками достовірно більше ($p < 0,05$) імплікацій перепадає на решітку P1 як у першій так і в другій групах. Це, в першу чергу, говорить про прагнення та готовність юнаків взаємодіяти з соціумом. Емоційні стани, що в першу чергу, відповідають такому бажанню це цікавість, радість, емоційний комфорт.

Ми намагались запропонувати нашим респондентам такі конструкти, що були б якнайбільше структурованими (артикульованими) та забезпечували б можливість поєднати їх у визначені підсистеми. Показники інтеграції системи конструктів, засновані на кореляції між конструктами [3]. Конструкти, які значущо корелюють між собою (попарно) на рівні $p < 0,05$, утворюють первинні кластери. Решта конструктів класифікується наступним чином. 1) Конструкт, який значущо корелює з одним або декількома конструктами, отримував назву «той, що розгалужується». 2) Конструкт, які значущо корелює з одним або декількома конструктами двох або декількох кластерів, отримував назву «зв'язуючий». 3) «Ізольованим» ми називали конструкт, що не корелює (на значущому рівні) ні з одним іншим конструктом.

Оскільки ми виокремили лише дві підсистеми в запропонованих конструктах – «Соціально схвалювані та рекомендовані конструкти» та «Конструкти, що сприяють виникненню ігрової або комп'ютерної залежності», і ці підсистеми фактично утворюють окремі решітки, ми не описуємо

кількість «зв'язуючих» конструктів в запропонованих репертуарних решітках. Але ми зазначаємо, що в підсистемі «Соціально схвалювані та рекомендовані конструкти» умовно можна виділити окремо такі частини: 1) «контакти з людьми» – члени родини, друзі, значущі інші (вчитель, тренер, психолог, лікар); 2) «рефлексивна частина» – наодинці з собою; 3) «відпочинок» – подорожі; захоплення; 4) «самовдосконалення» – займаючись спортом, фізкультурою, удосконалюючись у професійній сфері. Відвідування кінотеатрів, концертів, читання книг можна віднести до кожної з двох останніх частин. Так як у визначеній системі існують окремі підсистеми, можна говорити про ступінь артикульованості описаних конструктів. Переважним чином, у решітці Р1 ми спостерігали первинні кластери конструктів та конструкти, що розгалужуються. При кореляційному аналізі усереднених показників, отриманих у досліджуваних I та II групи, «ізолюваних» конструктів не зустрічалось. Наявність кореляційних зв'язків між запропонованими конструктами є показником артикульованості системи конструктів. Посилаючись на Маклуфа-Норріс, Джоунс і Норріс [3], ми відмічаємо: «Концептуальна структура психічно здорової людини артикульована». Ми розглядаємо наявність кореляційних зв'язків в системі конструктів як позитивне явище, яке свідчить про певну психічну стійкість.

Висновки з даного дослідження.

Отже, за результатами дослідження зазначаємо наступне.

1. Репертуарні решітки Дж. Келлі «Репертуарний тест ситуаційних можливостей», а саме «Решітки залежності», є зручним інструментом діагностики ігрової залежності, який дає право не тільки класифікувати, оцінювати або отримувати шкали переваг, але й зрозуміти та врахувати індивідуальне ставлення респондентів до проблеми.

2. Первинний огляд результатів заповнення решітки за кількістю імплікацій дозволяє зрозуміти наявність або відсутність інтересу до комп'ютерних або азартних ігор. Визначення індексів різниці активності та показників насиченості репертуарних решіток не потребують спеціальних програм комп'ютерної статистичної обробки. За цими показниками можна оцінювати динаміку психокорекційної роботи.

3. Використання програм статистичної обробки інформації дозволяють отримувати інформацію, що до кореляції, ранжування конструктів та елементів і таке інше, відповідно до спрямованості мети дослідження.

4. Формування ігрозалежної поведінки в юнацькому віці безпосередньо пов'язане з усвідомленням та прийняттям свого внутрішнього світу, саме її емоційної складової. Емоційні стани пов'язані з видом діяльності, яку виконують юнаки, з вчинками, самопочуттям, взаємодією з оточенням. Зазначені компоненти, в свою чергу, знаходяться в постійній безпосередній взаємодії.

Ми описали в роботі лише незначну частину можливих варіантів аналізу репертуарних решіток, згідно поставлених завдань. Одержані позитивні результати доводять ефективність застосування методики репертуарних решіток у діагностиці емоційних станів ігрозалежних юнаків.

Література

1. *Фрейджер Р., Фейдимен Д.* Теории личности и личностный рост. - СПб. : Питер 2002. - 690 с.
2. *Повякель Н. И.* Психологические теории и концепции личности : краткий справочник / За ред. Горностай П., Титаренко Т. - К. : "Рута", 2001.
3. *Франселла Ф.* Новый метод исследования личности: Руководство по репертуарным личностным методикам / Фей Франселла, Дональд Баннистер ; под. ред. Ю. М. Забродина, В. И. Похилько. – М. : Прогресс, 1987. – 236 с.
4. *Короленко Ц. П.* Семь путей к катастрофе : деструктивное поведение в современном мире / Ц. П. Короленко, Т. А. Донских. Новосибирск : Наука, 1990. – 224 с.

5. Похилько В. И. Техника репертуарных решеток в экспериментальной психологии личности / В. И. Похилько, Е. О. Федотова // Вопросы психологии. – 1984. – № 3. – С. 151–157.
6. Мотрук Т. О. Метод репертуарних решіток та його застосування при дослідженні ігрозалежної поведінки юнацтва / Т. О. Мотрук // Актуальні проблеми психології: проблеми психології творчості. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – Т. 12. – Вип. 10. – Ч. II. – С. 266–273.
7. Котляров А. В. Другие наркотики, или HomoAddictus : человек зависимый / Андрей Владимирович Котляров. – М. : Психотерапия, 2006. – 480 с.

Відомості про автора:

Мотрук Тетяна Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Статтю подано до друку 14.04.2015.

УДК 159.922

© Є. М. Потапчук, Н. Д. Потапчук, 2015 р.

Є. М. Потапчук, Н. Д. Потапчук (м. Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ РЕВНИВЦІВ

У статті розглянуто поняття ревнощів. Надається теоретичний аналіз соціально-психологічних досліджень феномена ревнощів. Показано, що в існуючих дослідженнях дане питання не було первинним і розглядалося у зв'язку з іншими проблемами. Увага приділяється проблемі ревнощів у родині, розкрито основні причини їх виникнення та особливості прояву. Крім того розглянуті індивідуальні особливості ревнивців, які впливають на їх поведінку. Увага приділяється особливостям психологічного консультування ревнивців. Проаналізовано основні принципи, етапи роботи з ревнивцем, враховуючи його вікові особливості і реакції ревнощів. Обґрунтовані основні способи подолання ревнощів.

Ключові слова: особистість, емоційна сфера особистості, ревнощі.

В статье рассмотрено понятие ревности. Предоставляется теоретический анализ социально-психологических исследований феномена ревности. Показано, что в существующих исследованиях данный вопрос не был первичным и рассматривался в связи с другими проблемами. Внимание уделяется проблеме ревности в семье, раскрыты основные причины их возникновения и особенности проявления. Кроме того рассмотрены индивидуальные особенности ревнивцев, которые влияют на их поведение. Внимание уделяется особенностям психологического консультирования ревнивцев. Проанализированы основные принципы, этапы работы с ревнивцем, учитывая его возрастные особенности и реакции ревности. Обоснованные основные способы преодоления ревности.

Ключевые слова: личность, эмоциональная сфера личности, ревность.

The article examined the notion of jealousy. Presented theoretical analysis socio-psychological studies of the phenomenon of jealousy. Is shown that in existing studies this question considered only in connection with other problems. Attention is paid the problem of jealousy in the family, disclosed the main reasons for their occurrence and features of display. Also examined individual characteristics jealous, which influence their behavior. Attention is paid features of psychological counseling jealous. Given analysis the basic principles, stages of working with jealous, taking into account their age characteristics and dominating reaction. Disclosed the basic ways of overcoming jealousy.